

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. aprila 1882.

Obseg: Štipendije za učence kmetijstva. — Gospodarjem šmarijske okolice v prevdarek. — O zavarovanji živine. — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dal.) — Čebelarjem našim. — Narodno-glasbene stvari. — Slovensko slovstvo. — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Dalje.) — Popotne črtice. (Dalje.) — Upor v spodnji Dalmaciji (to je, v Krivošiji), Hercegovini in Bosni. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Štipendije za učence kmetijstva.

C. kr. ministerstvo kmetijstva je na kmetijski šoli „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu poleg Dunaja dovolilo za triletni tečaj (to je, za leto 1882/83, 1883/84 in 1884/85) dve štipendiji po 250 gold. za vsako leto.

Dobiti jo utegne mladeneĉ, ki je 1) vsaj 16 let star, 2) z dobrim vspehom dovršil 4 leta gimnazije ali realke, in 3) ki priloži pišmo, s katerim stariši ali varuh izpriĉajo, da nimajo nič zoper to, da prošnjik stopi v to šolo. V posebno podporo prošnji služi to, ĉe si je mladeneĉ uže dejansko kaj kmetijskih vednosti pridobil.

Prošnje z dotiĉnimi dokladami se imajo zadnji ĉas do 31. avgusta t. l. vložiti pri direkciji šole „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu, kjer se tudi program te šole dobiva. Štipendisti niso šolnine oproščeni.

Gospodarjem šmarijske okolice v prevdarek. *)

Veĉ kakor dve sto oralov senoŹeti leŹi poleg potoka „Brega“. Po strugi z biĉjem zarašĉeni išĉe si voda po obširnih ovinkih odtoka, ter moĉi ves ta svet tako, da vse te senoŹeti mnogokrat košnje ne splaĉajo.

Vse zlo izvira pa od tod, da posestnik teh krajev za ta svet še dosti ne mara, kajti veĉinom se te senoŹeti vsako leto v posestvu spreminjajo in vsak gleda le na to, da deleŹ kolikor mogoĉe v živ pokosí, zboljšanje pripušĉa pa boŹji previdnosti.

Nekateri previdni posestniki pogodili so se s sosedí, da imajo zdaj lastne prostore. Izprevideli so, da ta svet zaradi preobíle stojeĉe vode ne obrodi družega, kakor biĉ in loĉ, veĉina površja pa gola leŹi. Da bi ta svet izvišali in zboljšali, napeljavati so jeli nekateri prst.

Tako delo je sila zamudno in drago, namen se pa Ź njim le deloma doseŹe, ker se napeljana površna prst kmalu gnojine iznebi, voda pa zaradi bolj in bolj zarašĉene struge vedno višje stopa. Te senoŹeti dale bi se pa s primeroma malimi stroški stalno zboljšati, ako bi se struga „Brega“, ki meri kakih (2000 seŹ.) 4000 metrov na dolŹino, potrebila in uravnala (regulirala), kajti prvi gnoj moĉvirkatemu svetu je osuševanje.

*) Iz kmetijskega predavanja v Šmariji 16. t. m.

Naredilo bi se to tako, da bi se graben (jarek) po stari strugi zaĉenši pri izlivu pod Slivnico vsaj 2.5 m. širok, 1.6 m. globok, v dnu pa 0.5 m. širok skopal. Od izliva pod Slivnico do Sela pada ta potok nad 2 m., kar gotovo na omenjeno dolŹino zadostuje, da se vsa škodljiva podzemeljska voda odpelje. Le o povodnjih bi tod voda stala, a po navadi le zgodaj v spomlad ali pozno v jesen velike vode nastopajo, katere senoŹetim ne škodujejo, ampak le koristijo, kajti k tlam padajoĉi kališ senoŹeti le gnoji. Živa voda travam ni v kvaru, ako jih ne dolgo ĉasa in na tancem pokriva, le stojeĉa voda jim škoduje.

Stroški za kopanje, ter da se jezovi od robu jarka odmeĉejo, bi ne bili veliki. Ako raĉunimo na meter jarka 20 kr., stalo bi celo delo blizo 1000 gold., razdelili bi se stroški na oral 5 gold., gotovo mala svota, ako se pomisli, da bi senoŹeti potem trikrat veĉ in samo sladko travo obrodile. Na oral pridelala se sedaj povpreĉno komaj 5 do 8 centov sena, ki se po 50 krajc. proda, dostikrat je pa senó tudi tako slabo, da še za krmo ni ter se za steljo vporabi. Ako bi se pa senoŹeti osušile, pridelalo bi se gotovo trikrat toliko, pa ne kislega, ampak dobrega sena, ki bi bilo gotovo še enkrat toliko vredno, kakor sedaj.

Da bi se pa ta svet v bodoĉe tudi boljše obdeloval, treba bi bilo, da se vsakoletna menjitev s senoŹeti v posestvu preneha, ter se ves ta svet med posamezne posestnike razdelí, kar bi cesarski zemljemerec, ako se stvar na pravem mestu naznani, gotovo brezplaĉno naredil.

Ako bi se vse po tem nasvetu izvršilo, ne bil bi ta z biĉjem zarašĉeni svet kraj pustote, temuĉ bil bi vir blagostanja vseh posestnikov, kajti vsak bi potem lahko veĉ živinĉet in boljše redil, veĉ gnoja si pridobil ter tudi na polji veĉ pridelal kakor sedaj.

E. Kramar.

O zavarovanji živine.

Spisal Ivan Arh.

„Laibacherica“ prinesla je v št. 71. in 72. ĉlanek o tem predmetu. Pisatelj povdarja vaŹnost zavarovanja živine, in pride do sklepa, da bi svrhi, ki jo ima doseĉi zavarovanje, najolje sluŹila zavarovalnica, raztezajoĉa se ĉez vse kronovine zatoĉnega dela našega cesarstva. On nam tudi pové, da nameravajo merodajni krogi s pripomoĉjo visoke vlade tak zavod ustanoviti

ter priporoča za-nj sistemo vzajemnosti. Ako pisatelj govori o potrebi zavarovanja, mu bode vsakdo pritrjeval; če pa on priporoča za zavarovanje živine ono ustrojo, ki je navadna pri zavarovalnicah zoper ogenj, za življenje itd., in meni, da bode ta ustroja tukaj enake neprecenljive vrednosti, bode mu vendar marsikdo oporekal, da se brž ko ne moti.

Zavarovanje živine ima namen, da se ohrani v živini naloženi denar, če se tudi živini primeri kaka nesreča. Zavarovanje torej loči vrednost od tvarine; vrednost se toraj ohrani, če se tudi tvarina pogubi. Po zavarovanju se škoda, ki bi jo imel trpeti posamezen posestnik, razdeli med večje število posestnikov. Vsak gospodar vé, da mu bode krava le nekoliko let mleka dajala, da bode s konjem le nekoliko let mogel delati. Njegova skrb mora biti, da si med tem časom toliko prihrani, kolikor je živina vredna, da si more drugo kupiti, kedar je ona že prestara ali preslaba. Tako prihranjenje živinske vrednosti mu pa ne bode mogoče, če živina uže preje hudo zbolí ali če celó pogine. V tem slučaju bi gospodar veliko škodo trpel, tem več, čim preje ga je taka nesreča zadela.

Posebno se to pozna, ako ima gospodar mnogo živine. Tu je uže blizo znano, koliko glavá bode gospodar med letom zgubil.

Če pogledamo številke, katere nam kažejo, koliko živine je v enem letu v celi državi na boleznih poginilo, videli bomo, da so številke različnih let močno enake; v tako velikem krogu ne vidimo več vpliva sreče in nesreče, kajti številka letne izgube je kakor po naravnem zakonu določena. Škoda je, kakor smo uže rekli, enakomerno razdeljena med posestnike, nekateri je trpé več, drugi manj. Ako se pa zguba v enaki meri razdeli med posestnike, to je, ako plačuje vsak gospodar za vsako glavo na leto neko svoto, katera je odvisna od števila glavá in od letne škode, potem je mogoče, da se onim gospodarjem, ki so po živinskih boleznih ali po drugačni nesreči škodo trpeli, povrne vrednost poškodovane živine. To so glavne misli vsacega zavarovanja.

Glavno vprašanje je: Katera osnova je najboljša za zavarovalnice zoper živinske bolezni?

Razločevati moramo dve vrsti živinskih bolezni, kužne ali nalezljive od nekužnih. Prve se v kratkem času razširijo daleč okrog po deželi, one so nevarnejše od nekužnih, in škoda, po njih povzročena, je dosti večja od one, katero napravijo nekužne. Ker ste si te dve vrsti bolezni tako različni, lahko sklepamo, da bode tudi treba take zavarovalne zavode različno osnovati.

Kako se imajo toraj osnovati zavarovalnice zoper nekužne bolezni?

Čisto naravno je, da bode zavarovalnica le tedaj gospodarja mogla odškodovati, ako se je nesreča slučajno prigodila ter je ni zakrivil gospodar. Zato je v vsakem slučaju treba natančno znati, kako da je bolezen ali druga nesreča nastala. Ako je bolezní vzrok slabo krmljenje, nesnažnost ali kaj enacega, zavarovalnica ne more izplačati odškodnine, ona bi s tem le slabega gospodarja podpirala v neredu in nemarnosti.

Ona mora tem strogejšje postopati, ker je v obče dosti znano, da postanejo redni marljivi, za svojo živino dobro skrbeči gospodarji neredni, kedar so zavarovani, kajti potem mislijo, da nered in neskrbljivost ne pojde njim, ampak zavarovalnici na kvar.

Nobena vrsta zavarovalnic se ne dá tako lahko zlorabiti, kakor ravno one zoper živinske bolezni. Znano je tudi, da so prvi, ki pristopijo velikim takim zavodom, večji, premožnejši posestniki, kateri so imeli priliko, si v šoli in v življenju svojo vednost razširiti, ali pa oni slabi gospodarji, ki se nadejajo od zavarovalnice do-

bička. Ti se vpišejo v zavarovalnico le, da bi jim zavarovalno društvo živino, katero zanemarjajo, in pri kateri zaradi tega tudi nikdar ne manjka bolezni, drago plačevalo. Koliko truda ne stane, dokler se začnó tudi manjši, pošteni kmetje udeleževati zavarovanja! Ti nimajo nikakoršnega zaupanja do velikih društev, katerih ustroja ne umejejo in od katerih najslabše mislijo, ker od njih zastopnikov — potujočih agentov — navadno malo dobrega čujejo. (Dal. prih.)

Občni zbor kranjske kmetijske družbe

dne 23. novembra 1881.

Poročila in predlogi podružnic ali posameznih družbenih udov po §. 19. pravil.

(Dalje.)

Odbornik Murnik predlaga, naj bi se o stvaréh, o katerih se ne bode moglo dopoldne obravnavati, obravnavalo popoldne ob 5. uri, in ko bi se obravnave ne končale danes, naj bi se nadaljevale jutri ob 9. uri dopoldne. O tej stvari govori gospodje: župnik Šuler, c. k. deželni predsednik Winkler in Ogulin.

Gospod Ogulin potem utemeljuje predloge podružnice novomeške: Začenjam s predlogom, tičočim se izobraženja mnogih izvedencev za Dolenjsko, kar se tiče trsne uši (Phylloxera). Prisiljen sem staviti ta predlog, ker je trsna uš eno miljo od Dolenjskega sosodne vinograde po Štajarskem uže okužila. Sl. ministerstvo kmetijstva je v Bizelji postavilo štacijsko vodstvo za opazovanje trsne uši, in bi imeli mnogi naših rojakov priliko, da se učé spoznavati zlo prav na mestu, kjer ima svoj sedež, da ga potem uspešno in umno zatirajo v domovini. Takisto bi važno bilo, da obiskovalci poskuševalne štacije si nabirajo preparatov, kateri bi se delili po ljudskih šolah, ter vzpodbujali iznajdljivo mladež, da povsod zasleduje zlo trsne uši. Vendar, ako hočemo doseči ta smoter, treba je najprej pouka, a ta je možen le, ako imamo praktično izobraženih učiteljev, kar se tiče trsne uši, da ti gorníka in ljudske šole učitelja poučujejo, in poslednji zopet uči šolsko mladež. A sedaj razven mene in gospoda vodje Dolenca na Kranjskem o trsni uši korenito ni nihče poučen. Toda moji dnevi so steti in gospod vodja Dolenec ima skoraj vse leto dovolj opravila z vodstvom sadjerejske in vinstvene šole slapške, tako, da mu ostaja le malo časa za nekatere potne pouke. A treba je za pokončanje trsne uši po Dolenjskem stvariti zárod, in to se zgodi tem laže, ker bi možjé, kateri se hoté poprijeti studij o trsni uši, z manjšimi stroški lahko proučili svoj predmet na opazovalni štaciji v Bizelji. To bi bilo ceneje, nego ako bi pošiljali te možé v Klosterneuburg, in je gotovo tudi praktičnejše, kajti moči bi jim bilo trsno uš na mestu študirati v raznih dôbah njenega razvoja. Jaz sem uže 1878. leta pri svojih preiskavah po vinogradih bizeljskih našel prvo limfo. Tako bi mogli ti obiskovalci opazovalne štacije pod vodstvom predstojnikom po različnosti trsja iskati gnjezda trsni uši in se vsega praktično učiti na svoje oči. Mnogo vinogradnikov bi tečaj v Bizelji, ako se osnuje, obiskavalo brez vse podpore iz svojega nagiba, za izvedence vsacega vinskega okraja bi se morala pa uže omisliti kaka podpora.

Gospod župnik Šuler podpira toplo predlog Ogulinov. Na prošnjo odbornika Murnika, predlog natančneje razložiti, pravi gosp. Ogulin, da njegov predlog meri na to, naj se izobražijo na državne troške možje, kateri bi večji bili, kar se tiče trsne uši. Ti naj bi potem z državno podporo imeli potne pouke, kakor to

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. maja 1882.

Obseg: O zavarovanji živine. (Dalje.) — Živinsko krmljenje v hlevu bode kmalu pri koncu. — Gospodarske novice. — Metljaji ali ovčič pri ovcah. — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dal.) — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Dalje.) — Upor v spodnji Dalmaciji (to je, v Krivošiji), Hercegovini in Bosni. (Dalje.) — Glasbena novica. — Popotne črtice. (Dalje.) — Pravnega ministra dr. Pražaka ukaz na predsedništvo graške nadsodnije. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O zavarovanji živine.

Spisal Ivan Arh.

(Dalje.)

Zavarovalnica skuša, da poizvé — in to je njena dolžnost — kdo da je kriv nesreči; ako ona ni trdno prepričana, da gospodar sam ni po katerem koli potu bolezni povzročil, tedaj mu ne more izplačati odškodnine. Težko je pa društvu, ki ima svoje zastopnike le v večih mestih, zvedeti vedno prave vzroke nesreče in še težavneje je društvu se prepričati, je li gospodar vedno spolnoval svoje dolžnosti ali ne! kajti vsak dvomljiv slučaj razsojuje se navadno pred sodnijo. To pa napravi zopet slab vtis na kmeta, ki se tožeb z gosposko kolikor mogoče ogiba. Take tožbe so kmetu tudi gmotno škodljive, zavarovalnice zaradi njih ne rodé tacega sadú, kakoršnega bi smeli pričakovati. Kmet je tedaj, kedar ga je nesreča zadela, najbolj denarja potreben; če je tudi tako srečen, da se pravda za njega ugodno reši, preteklo je morda uže več mesecev, in odškodnina nima potem take vrednosti, kakor takoj po nesreči.

V teh mesecih je morda gospodarstvo zelo trpelo, in sedaj mu ni mogoče, vso to škodo poravnati.

Take izkušnje bi gotovo zavirale razširjenje zavarovanja med kmečkimi posestniki. Kmetu bi se pri takih velikih zavodih godilo, kakor nemškimi delavcem pri tako zvani „Unfallsversicherung“. Te zavarovalnice na Nemškem niti 20% svojih risk ne izplačajo brez pravde; torej več ko 80% ponesrečenih zavarovancev mora iskati pravico svojo pri sodniji, kar je tem žalostneje, ker navadno po nesreči vsakemu za to denarja primanjkuje.

Velike zavarovalnice, naj so osnovane na podlagi vzajemnosti ali na akcije, nikakor ne zadostujejo vsem potrebam. Za nekužne bolezni so le pripravi taki zavodi, pri katerih se vodstvo lahko prepriča, kdo da je kriv bolezni ali nesreči, ali je bila živina dobro preskrbljena ali ne. Ta namen bi se dal najbolje doseči po malih zavarovalnicah, osnovanih na podlagi vzajemnosti.

Pri zavarovanji živine ni, kakor pri drugih vrstah zavarovanja, najvažnejša stvar samo poravnanje škode, temveč tudi nadzorovanje.

Zaradi tega naj obsezajo take zavarovalnice samo

tako velik krog, da je v njem še mogoče, vsacega uda nadzorovati. V tako majhnem krogu se poznajo vsi posestniki, vsak vé od družega, kako da ta sè živino ravna; ker morajo vsi vzajemno vsako škodo trpeti, bode tudi vsak vodstvu — sestavljenemu iz odličnih zavarovancev — naznanil, če je pri sosedu kaj napačnega zapazil. Na tak način bili bi kmetje prisiljeni, za svojo živino dobro skrbeti. Za nekužne bolezni, ki so pri dobrih gospodarjih dosti redke, bi se potrebna poravnava nesreče in sreče uže dosegla, ako je okoli 1000 glav zavarovanih. Pri taki številki se uže ni bati, da bi se svote, katere se morajo onesrečenim gospodarjem izplačati, preveč spremenjale v različnih letih. Natančno določiti se številka ne dá, kajti ona je odvisna od števila zavarovanih gospodarjev, od podnebja zemlje, od krme itd. Kmet bode takim zavarovalnicam več zaupal, one bi se vsled tega hitreje ukoreninile med kmeti, kakor velikanski zavodi.

Vodstvo teh okrajnih ali občinskih zavarovalnic, kakor jih hočemo imenovati, bilo bi sestavljeno samo iz zavarovancev, premožnejših ali bolj izobraženih posestnikov; tem bi kmet gotovo zaupal, ker bi mu bili skoraj vsi znani. Vodstvo bi svoja opravila vestno in natančno izvrševalo, ker se vsak živahno zanima za prospeh zavarovalnice. Pri takih zavodih odpada tudi najtemnejša stran velikih zavarovalnic, namreč agenti; treba tudi ni plačanih uradnikov, ker je malo pisarij. Potrebna pismena opravila lahko opravlja za majhno plačo kak učitelj ali drugi, ki ima veselje, ob nedeljah kako urico pisati. Zelo verjetno je, da bi se pridobile osebe, ki bi radovoljno zastonj prevzele tako netežavna opravila. Ker je cela uprava dosti cenejša, bodo tudi premije manjše kakor pri velikih zavarovalnicah. Z veseljem bi morali toraj pozdraviti, če bi se pri nas tudi taki zavodi osnovali, kakor obstojé uže dalj časa na Štajarskem in na Českem. Kmet ne sme samo zaupati na pomoč države, sam pa držati roke križem; pri kmetu in delavcu mora veljati v prvi vrsti: Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal!

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Živinsko krmljenje v hlevu bode kmalu pri koncu.

Marsikateremu gospodarju primanjkuje uže krme ter je prisiljen živino na pašo goniti. Priporočati imamo

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. maja 1882.

Obseg: O prenapredbi dednega nasledja pri kmetskem posestvu. — O zavarovanji živine. (Konec.) — Kako bi se pregnale poljske miši. — Kako se polži pokončajo. — Poziv gospodom županom. — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dal.) — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Konec.) — Popotne črtice. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

O prenapredbi dednega nasledja pri kmetskem posestvu.

C. kr. ministerstvo poljedelstva stavilo je, kakor smo v „Novicah“ poročali, vprašanje, ako bi ne bilo mogoĉe s prenapredbo kmetskega dednega nasledja oziroma s predruĝaĉenjem nekaterih sedaj veljavnih toĉk drĝavlanskega zakona, kakor tudi z vpeljavo tako zvane dvorne prave, odstraniti glavni vzrok vedno veĉega zadolĝenja kmetskega stanu ter zagotoviti s to prenapredbo prihodnost kmetijstva.

Kmetijski krogi, posebno kmetijske druĝbe in druŝtva pretresujejo povsod jako ŝivahno to vprašanje in zelo razliĉno na-nj odgovarjajo. Edini so vsile v tem, da se mora kmetu na vsak naĉin pomagati, da se ta stan, ki je glavni steber drĝavnega ŝivljenja, ne razruŝi ter popolnem ne propade. Ali kako to priĉeti, o tem so mnenja jako razliĉna, kakor so tudi o koristi in o vspehu prenapredbe dednega nasledja eni teh, drugi zopet nasprotnih misli. Ko ena stranka priznava, da bode ta prenapredbe za kmetijski naŝ stan jako zdravilna, oĉita se jej od druge strani, da bode pri gotovem vspehu imela tudi svojo slabo stran, kajti ako se uĝe hoĉe omejiti dedno nasledje, prepovedati morala bi se tudi prosta razdelitev posestva. Ker se pa prosta razdelitev posestev brez vseh tehtnih vzrokov prepovedati ne more, bi toraj taka prenapredba dednega nasledja imela le redkokrat vpliv na prospeh naŝega kmetijstva in to sicer uĝe iz tega vzroka, ker se ne more doloĉiti, ali je merodajno v prvi vrsti posestvo (objekt), ali pa subjekt, to je posestnik.

Ako to stvar natanĉneje premislimo, previdimo, da je reŝitev tega vprašanja jako teĝavna.

Teĝav, katere tej prenapredbi nasprotujejo, nam ni mogoĉe tu naŝteti, ampak poskusiti hoĉemo samo pokazati pot, po kateri bi bilo mogoĉe dospeti do prenapredbe dednega nasledja pri kmetskem stanu, katera bi imela gotovo nekoliko vpliva na zbolŝanje kmetskega stanū.

Glavni pogoji, ako hoĉemo s tako postavo v resnici pomagati naŝemu kmetu, so sledeĉi:

Ako hoĉemo ohraniti drĝavi delajoĉ in krepak kmetijsk stan, prepovedati moralo bi se v prvi vrsti, da se

posestva ne smejo razprodajati tako na drobno, da taki kosi veĉ svojih posestnikov ŝiveti ne morejo.

Drugiĉ gledati bilo bi na to, da bi bilo vsakemu, kdor prevzame posestvo po svojem oĉetu, mogoĉe primerno ŝiveti, kar je pa navadno jako teĝavno, ker mora dediĉ svojim sodediĉem toliko izplaĉati, da mu nazadnje ostane samo zadolĝeno posestvo. Tretjiĉ ne sme bi se pa zraven tega tudi pravice sodediĉev tako rekoĉ z nogami teptati.

(Dal. prih.)

O zavarovanji ŝivine.

Spisal Ivan Arh.

(Konec.)

Pogledimo si ŝe v kratkem, kako se morajo ustrojiti zavarovalnice zoper kuĝne bolezni. Skoro ni treba ŝe posebe omeniti, da tukaj ne morejo veljati naĉela, ki so za zavode zoper nekuĝne bolezni praktiĉna in dobra. Take bolezni, vsled katerih pogine dostikrat skoro vsa ŝivina vse okolice, zahtevajo tudi veliko zavarovalnico. Na vprašanje, kakoŝno naĉelo bi se mu imelo podloĝiti, ono vzajemnosti ali ono akcij, moramo odgovarjati, da bi se teĝko naŝla druĝba na akcije osnovana, katera bi prevzemala riske le za kuĝne bolezni, in katera bi vendar ne zahtevala tako visokih premij, da bi se sploh na razŝirjenje med kmeti misliti dalo. Delniĉarji riskirali bi svoje v akcijah naloĝeno premoĝenje, in zato bi zahtevali tako visoke obresti, da bi se zavarovanje vsled tega zelo podraĝilo. Posestnik bi rajŝi zaupal svoji sreĉi, kakor da bi plaĉeval nepri- merno visoko premijo. Zavarovalnica na delnice tudi ne more dati zavarovancu zadostno gotovosti, kajti tudi najveĉi akcijski kapital ne zadostuje, ĉe se huda kuga mahoma razŝiri. Ako bi drĝava garantirala tako druĝbo, bil bi posestnik sicer zagotovljen, da se mu ŝkoda povrne, a premije ostale bi vendar le jako visoke. Zavarovanci morajo po svojih premijah ne samo vso ŝkodo doplaĉati, ampak tudi za rezervni fond, to je po akcijonarih doplaĉani kapital, morajo obresti plaĉati. Za znesek teh obresti je zavarovalnica na delnice na vsak naĉin draĝja od vzajemne. Vzajemna se dā ravno tako dobro ustrojiti, kakor prva, torej bi ona bila dosti bolŝa, ker je cenejŝa.

Drĝava ima dolĝnost, da nadzoruje zavarovalnice, kajti posamezna oseba iz druŝtvenega koneĉnega raĉuna niĉesar razvideti ne more. Tem bolj bi pri zavarovanji kuĝnih bolezni trebalo drĝavnega nadzorstva, ker smo

rekli, da bi taka zavarovalnica morala jako velika biti, da bi se raztezati morala čez vse dežele našega cesarstva, ker bi torej blagor velikega dela celega prebivalstva ozko zvezan bil z zavarovalnico. Očividno je, da je le mogoče, eno tako društvo ustanoviti, za dve ali več ne bilo bi prostora. Ona bi vsak družega ovirala v svojem delovanju. Konkurenca, ki je pri zavarovalnicah sploh malo blagodejna, imela bi tu celó slabe nasledke.

Ker bi se tako društvo dalo le s pripomočjo vlade ustanoviti, ker bi mu bila vlada vedno močna zaslomba, katera bi mu obstanek zagotovila, ker bi na dalje treba bilo vednega državnega nadzorstva, in ker se je treba ozirati še na druge točke, katere bomo navedli pozneje, zdí se nam najbolje, da bi država sama ustanovila zavarovalnico. Ta misel je tem bolj umestna, ker je država uže v resnici v nekaterih slučajih prevzela odškodovanje posestnika.

Važno je tudi vprašanje: ali bi bilo dobro, da bi se posestniki živine silili, da se zavarujejo zoper kužne bolezni?

Sila je opravičena, če se je bati, da bi ljudstvo dobrote zavarovanja ne spoznalo, če bi se potrebni zavodi brez sile ne dali organizirati. Na Nemškem so bili vsi posestniki prisiljeni, da so svoja poslopja zavarovati dali proti ognju; sila je imela le dobre nasledke. Tudi pri zavarovanju živine se moramo bati, da bi kmetje ne prevideli koristi zavarovanja, da bi se krog zavarovanih le polagoma razširjal; nadalje moramo premisliti, da po kugi ponesrečen kmet škoduje svoji občini, in zato moramo za dobro spoznati, da bi se vsakemu posestniku naložila dolžnost, svojo živino zavarovati zoper kužne bolezni.

Mi smo toraj teh misli. Za zavarovanje živine zoper nekužne bolezni so najpripravnejše male občinske ali okrajne zavarovalnice s prostovoljnim zavarovanjem.

Zavarovanje zoper kužne bolezni naj pa prevzame država sama in vsak gospodar bi se moral prisiliti, da svojo živino zoper take bolezni zavaruje.

Gospodarske novice.

Kako bi se pregnale poljske miši.

Posebno v zadnjih letih skušalo se je uže mnogo, kako bi se zatrla polju jako škodljiva miš, ali pravega sredstva zoper miši še vendar do sedaj nimamo. Kaj si pa v sedanjem času ljudje zmislijo, nam kaže sledeče: Učenjak dr. Josef pravi, da bi se miši na ta način lahko popolnem uničile; ako bi se umetno napravila med miši kaka huda, kužna in nalezljiva bolezen. Da se bolezni lahko prenašajo, to je vsakemu znano, toraj ni nemogoče, da bi se nemškemu doktorju ne posrečilo med miši spraviti kugo.

Gospodarske izkušnje.

Kako se polži pokončajo.

Polži so, kakor je sploh znano, zeló škodljivi kuhinjskim vrtom. Mlade, nežne rastline jim posebno ugaajo in večkrat nam polži nove nasade popolnoma pokončajo. Pogosto se sliši, da so gosi in kuretna, kateri polže s strastjo požirajo, izvrsten pomoček zoper to nadlogo, ne pové se pa, koliko perutnina sama v vrtu škode napravi z razkopavanjem in brskanjem. Ravno zaradi tega se bo vsak gospodar dvakrat prej premislil, preden bo perutnino med nasajeno in vsejano salato spustil z namenom, da bi polže pokončala. — Izvrsten pomoček zoper polže je ugašeno apno, katero naj

se za to rabo po sledečem načinu pripravlja: Neugašenemu apnu naj se počasi samo toliko vode prilije, kolikor je apno posrkati zamore. Kmalu se vzdiguje iz apna voden sopar in apno samo v moko razpade. Ta moka naj se dene v steklenice in naj se dobro zamaši. Če hočemo polže pokončati, vzemimo dve perišči te moke in jo dajmo v meh, katerega rabimo za žvepljanje trt, in razpršimo to moko po prostoru, kjer hočemo polže pokončati. Moka se vleže na rastline. Vsak polž, katerega le en prah te razjedljive snovi zadene, pogine kmalu; rastlinam pa to prav nič ne škoduje.

Naprašanje z apnom je pa najvspešnejše pred solničnim vshodom ali pa po solničnem zahodu, ker takrat polži iz zemlje prilezejo. Pokončajo se pa s tem tudi gosenice, črvi in sploh živalice s slizavo kožo.

Poziv gospodom županem.

Ker se iz več krajev čujejo poročila, da je letos mnogo kebrov, torej podpisani odbor c. k. družbe kmetijske opominja gospode župane, naj skrbijo, da se povsod deželna postava od 17. junija 1870. leta zaradi pokončevanja mrčesov natanko spolnuje, tudi gospode župnike in učitelje ljudskih šol prosimo, naj šolski mladini priporočajo nujno nabiranje in pokončevanje vsake baže škodljivih mrčesov, to je, kebrov, gosenic, belih metuljev in ogrcev, ter se potrudijo prepričati, kdo je res marljivo in koliko mrčesov pokončal in to naj natanko s spričalom potrjeno družbi kmetijski naznajo, ki bode radostno iz še ostale subvencije (kakih 60 gold.) take pridne šolarje in pokončevalce obdarovala.

Občni zbor kranjske kmetijske družbe

dne 23. novembra 1881.

Poročila in predlogi podružnic ali posameznih družbenih udov po §. 19. pravil.

(Dalje.)

Gosp. svétnik pl. Fladung pravi: Dokler pravil odsekovih v pravi obliki ne potrdi občni zbor, naj gospodje ne pričakujejo ničesar, kajti za odsek, ki se ima ustanoviti, v tem slučaju ni upati podpore sl. vlade. Poleg tega sl. državno zastopstvo zeló pristriža podpore, in ako bi za eden namen sadjerejskemu društvu dovolilo kak podporo, potem bi odsek za sadjerejo in vinstvo, kateri se hoče ustanoviti, ne smel upati nikake podpore.

Gospod centralni odbornik Witschel se izjavi tako-le: Sadjerejsko društvo želi podpore samo štiri leta. Saj se lahko pri namerjani ustanovitvi odseka izpusti sadjereja, ter se ustanovi odsek le za vinstvo.

Gospod Ogulin prenaredi svoj predlog v tem, naj se ustanovi le poseben odsek za vinstvo.

Gospod družbeni prvosednik na to izjavi, da bode centralni odbor prenarejeni predlog gosp. Ogulina naznanil sl. c. k. ministerstvu kmetijstva.

Gospod Ogulin utemeljuje predlog, ki se tiče naprave kmetijske šole ali vsaj kacega vinograda za poskušnje na Dolenjskem. Potreba, da se napravi kmetijska šola za Kranjsko, se je uže večkrat povdarjala pri občnih zbiorih sl. kmetijske družbe, ter se silno zahtevala takošna šola. Moj današnji predlog ne meri na to, da bi se kupilo tako veliko svetá, kakor ga ima posestvo Grm, kar se je nekdej želelo, temveč kakošno manjše posestvo z 20 do 30 orali njiv in vinogradov. Tako posestvo bi zaželenemu namenu, ako ne po vsem vsaj po velicem vstrežalo.